

INSTRUMENTELE MUZICALE ALE MUZEULUI DE ISTORIE CLUJ

Formele practicii muzicale cultivate în occidentul european se consolidează în Transilvania pe la sfârșitul secolului XVIII, acesta fiind momentul când cercurile feudalilor de pe meleagurile noastre încep să manifeste interes pentru muzica pro domo. Instrumentiștii austrieci și cehi stabiliți prin orașe au oferit societății locale un mare ajutor în materie de însușire a muzicii instrumentale. Abia dacă existau, în Transilvania, moșieri care să nu fi angajat profesori de muzică, în scopul de a-și instrui copiii și în acest domeniu. Elita urbană gusta și ea plăcerea de a face muzică. În multe familii, muzica de cameră se cultiva săptămînal cu mare asiduitate. Pilduitoare au fost, în această privință, casa Samuel Brukenthal din Sibiu și cea a guvernatorului Gheorghe Bánffy din Cluj¹. Spiritus rector al muzicii în această din urmă familie era vieneză Josepha Palm, soția guvernatorului, o fostă elevă a lui Mozart, în capitala austriacă. Venită la Cluj, ea a făcut din casa ei un centru al vieții muzicale din Transilvania vremii. Aici se întruneau, săptămînal, muzicanții din oraș, instrumentiști activi austrieci, cehi și germani, în al căror repertoriu găsim lucrările compozitorilor vienezi cunoscuți de pe vremea aceea². Caracteristic pentru practica muzicală din casele magnaților este faptul că încă la începutul secolului XIX aici se cunoșteau și se interpretau operele lui Beethoven. Mai mult chiar, tocmai repetițiile în cauză constituiau prilej de dispute și scene furtunoase. La Cluj, cei mai entuziaști prieteni ai artei beethoveniene erau Farkas Wesselényi și Anton Poltz (primul director al școlii de muzică, înființată în 1819) — ambii cunoscători și iubitori ai genialului maestru al artei muzicale, pentru care nutreau o stimă din cele mai profunde. Mulți însă nu împărtășeau părerile adepților lui Beethoven și astfel, seratele muzicale familiale erau adesea teatrul unor scene de-a dreptul violente. Informația o deți-

¹ Richard Weisskircher, *Samuel Brukenthal als Musikfreund*, în *Siebenbürgische Vierteljahrsschrift*, 1932, p. 6—13.

² G. Brandsch, *Musikpflege in Siebenbürgen um 1800*, în *Siebenbürgische Vierteljahrsschrift*, 1941, vol. 64, nr. 2, p. 149—151.

nem din memoriile fostului director al școlii de muzică, Gheorghe Ruzitska — document din care cităm, pentru caracterizarea atmosferei³: „Într-una din seri, controversa a devenit atât de ascuțită, încît într-un colț al vastei săli de muzică s-a aruncat în sobă sonata pentru pian în Do major (op. 53) de Beethoven, pe cînd în celălalt colț era incinerat, în șemineu — cu multă solemnitate — Octetul de Louis Ferdinand. După cină s-a încercat concilierea celor două «partide», dar întrucît acțiunea a eșuat, soluționarea chestiunii a fost amînată pentru o altă întrunire“.

Toate acestea se petreceau la Cluj în 1814, ceea ce înseamnă că în Transilvania muzicienii aveau deja la dispoziție instrumente corespunzătoare. Foarte vie era și activitatea teatrelor muzicale, deoarece trupele ambulante dădeau adesea spectacole de operă prin orașele Transilvaniei; iar formațiile orchestrale utilizate cu aceste ocazii trebuie să fi avut la dispoziție instrumente muzicale, pentru a putea participa la spectacolele de operă. Tot din memoriile citate ale lui Gheorghe Ruzitska știm că atunci cînd el a venit de la Viena la Satu-Lung din Sălaj, ca profesor de muzică al familiei Ioan Bánffy, noul institutor a găsit la conac două pianе, dintre care unul provenea de la vienezul André Stein și costa 1.200 florini. Așadar la începutul secolului XIX un pian bun costa o sumă considerabilă. Totuși, la acea dată, interesul manifestat de transilvăneni pentru muzică era atât de viu, încît se plătea cu dragă inimă chiar o sumă ca aceasta, deși transportul se făcea cu căruța, pe drumuri nemaipomenit de primitive și neîngrijite. Adesea, pianul ajuns la destinație trebuia reparat substanțial. Pe atunci, acordarea nu reprezenta în schimb o problemă prea gravă, deoarece — la nevoie — orice maestru de clavir știa să acordeze instrumentul⁴. Date autentice atestă că la Iași se fabricau pianе încă de prin întîiele decenii ale secolului XIX⁵. Maistrul se numea Karl Haase și după cîțiva ani de activitate, devenise atât de cunoscut încît s-a putut muta la Odesa, pentru a înființa acolo primul atelier de pianе (acesta fiind cel mai vechi din Rusia). Practicarea muzicii a început de timpuriu și în Muntenia. Ralu, fiica domnitorului Ioan Gheorghe Caragea, este — în primii ani ai secolului XIX — o ferventă admiratoare a muzicii lui Haydn, Mozart și Beethoven. Știm și despre fetele banului Grigorie că, prin 1821, cîntau frumos la harfă. Chitara era probabil tot un instrument de largă popularitate, altfel nu ar fi putut avea loc, în anul 1829, tipărirea metodei de chitară a lui Tudorachi Burada.

Așadar, de vreme ce la sfîrșitul secolului XVIII și începutul secolului XIX muzica instrumentală se practica intens în patria noastră, e ușor de înțeles că ni s-au păstrat instrumente din acea epocă și că măcar o mică parte a lor, cîteva exemplare, s-au conservat pînă în zilele noastre.

³ Lakatos István, *Egy erdélyi muzikus vallomásai. Ruzitska György emlékézei 1856-ból*, în *Erdélyi ritkaságok*, nr. 3, Cluj, 1940, ed. I, p. 38.

⁴ *Ibidem*, p. 39—40.

⁵ Nicolae Iorga, *Un mare negustor ieșean și clienții săi*, în *Revista Istorică*, 1942, vol. XXVIII, p. 49, citat de G. Breazu în volumul *La bicentenarul nașterii lui Mozart*, București, 1957, p. 14.

Astfel de instrumente se găsesc în Muzeul de Istorie Cluj. Tocmai din această cauză, este binevenită o trecere în revistă a lor, îndeosebi pentru că interesul maselor față de trecutul nostru muzical crește de la an la an. În funcție de rezultatele revoluției noastre culturale, fenomenul este de altfel cu totul firesc. Viața noastră muzicală se îmbogățește pe zi ce trece, câștigând semnificații tot mai profunde. De bună seamă, auditorii operelor și concertelor vor fi bucuroși să zăbovească în fața vitrinelor ce găzduiesc instrumentele muzicale vechi și păstrate cu grijă.

Instrumentele muzicale ale Muzeului de Istorie Cluj se pot clasifica în felul următor⁶: I) Instrumente cu coarde. II) Instrumente de suflat.

I. INSTRUMENTE CU COARDE

A) INSTRUMENTE CU CLAVIATURA

1. *Pian cu ciocane (Hammerklavier)* — este combinat cu o măsuță pentru cusut. Sub claviatura glisantă, cu 4 octave, se află trei cutii mobile, pentru păstrarea și depozitarea ustensilelor de cusut. Fiecare ton, respectiv ciocănel are câte două coarde — numărul acestora fiind deci dublu față de al ciocănelurilor.

Instrumentul dă impresia unei piese de mobilier și este susținut de patru picioare tăiate în muchii și subțiate în partea inferioară.

Cutia instrumentului este acoperită cu furnir de cireși și nuc. Capacul superior — care acoperă mecanismul de pian și îl apără de praf și murdărie — poate fi ridicat, permițând să se vadă construcția instrumentului. Tăblia aceasta acoperitoare măsoară 73 × 45 cm, având colțurile tăiate (6 cm). Înălțimea cadrului superior este de 16 cm, cu colțurile de asemenea tăiate. Instrumentul este ornat cu picturi de mină, reprezentând eroi din mitologie. Deasupra claviaturii se află o friză, de asemenea pictată. Lungimea ei e de 58 cm, iar înălțimea de 5,5 cm. Friza poartă trei miniaturi, dintre care două peisaje și un portret mitologic.

Capătul ciocănelurilor este acoperit cu piele. Înălțimea totală a instrumentului, de la pământ pînă la tăblia superioară, este de 77 cm.

Fig. 1. Pian cu ciocane (Hammerklavier).

⁶ George Buican, *Elemente de acustică muzicală*, București, 1958, p. 165.

Fig. 2. Pian cu ciocane (Hammerklavier).

Claviatura constă din 29 clape albe și 20 clape negre, primele fiind confecționate din fildes, iar cele din urmă, din abanos negru. Lățimea clapelor albe măsoară 18 mm, iar a celor negre 9 mm.

Constructorul a pictat figuri mitologice și pe cele patru colțuri tăiate ale cutiei instrumentului, fără a-și fi lăsat însă semnătura pe nici o porțiune a acestuia. Avem însă de-a face probabil cu o piesă realizată la Viena, spre sfârșitul secolului XVIII sau începutul secolului XIX.

Numărul de inventar: I 5301.

2. *Pian cu ciocane* (Hammerklavier). Cutia de rezonanță este din lemn de păr băițuit roșu, cu ornamente de alamă în stil empire⁷. Numele maestrului constructor este înscris pe instrument: Johan (sic!) Jakesch — iar piesa trebuie să fi fost realizată la Viena la începutul secolului XIX. Picioarele sînt prisme cu baza pătrată, purtînd de asemenea ornamente de alamă. Identitatea constructorului se atestă prin plăcuța prinsă pe acoperișul tastelor (în formă eliptică).

Sunetele grave au cîte două, iar cele acute cîte trei coarde. Claviatura cuprinde cinci octave, cu 36 clape albe de fildes și 25 de abanos. Ciocanele sînt acoperite

⁷ Alexander Buchner, *Musikinstrumente im Wandel der Zeit*, Praga, 1956, fig. 217; Zdzislaw Szulc, *Katalog instrumentow Muzycznych*, Poznan, 1949, p. 31, poz. 51; Paul Rubardt, *Führer durch das Musikinstrumenten-Museum der Karl-Marx-Universität Leipzig*, Leipzig, 1955, tab. V, fig. 171.

Fig. 3. Pian în formă de tablă (Tafelklavier).

cu piele. Se presupune că instrumentul avea și o pedală, manevrabilă cu genunchii. Lățimea pianului este de 95 cm la claviatură, înălțimea e de 81 cm, iar lungimea — pe tăblia superioară — de 215 cm.

Johann Jakesch trebuie să fi fost un maestru vienez apreciat, cu nume bun, deoarece unul din pianele sale a fost expus în 1892, la expoziția de muzică organizată la Viena⁸.

Număr de inventar nu are.

3. *Pian în formă de tablă* (Tafelklavier). Este un pian de formă dreptunghiulară, amplasat într-o cutie de lemn de nuc. Ciocanele sînt îmbrăcate în piele. Strunele grave sînt înfășurate cu sîrmă de metal, sunetele mijlocii sînt duble, iar cele acute sînt triple, ceea ce înseamnă că fiecare lovitură de ciocan atingea concomitent o coardă pentru sunetele grave, cîte două coarde pentru sunetele medii și cîte trei pentru cele acute. Acordarea lor se făcea cu ajutorul unor șuruburi metalice. Dimensiunile laturilor cutiei, lucrate în furnir de nuc, sînt de 180 cm în direcția claviaturii și de 94 cm perpendicular pe claviatură. Înălțimea însumază 89 cm. Partea de sus și de jos a picioarelor este rotunjită la strung, pe cînd porțiunea de mijloc e în șase muchii. Întregul instrument poate fi deplasat pe glisoarele sale de alamă. Cutia de rezonanță are încrustate două linii din lemn de paltin.

Pianul are 6,5 octave, cu 48 clape albe, de fildeș și 34 de abanos. Capacul claviaturii poartă inscripția: „Kaspar Lorenz Wien. Silberne Medaille“. În interiorul cutiei de rezonanță se descifrează următorul text de tipar: „Kaspar Lorenz / Piano Forte Fabrick / in Wien / silberne Medaille / der / Gew. Producten Ausstellung / von dem Jahre 1839—1845“.

⁸ *Fach—Katalog der Musikhistorischen Abteilung von Deutschland und Oesterreich-Ungarn*, Wien, 1892, p. 141, poz. 115.

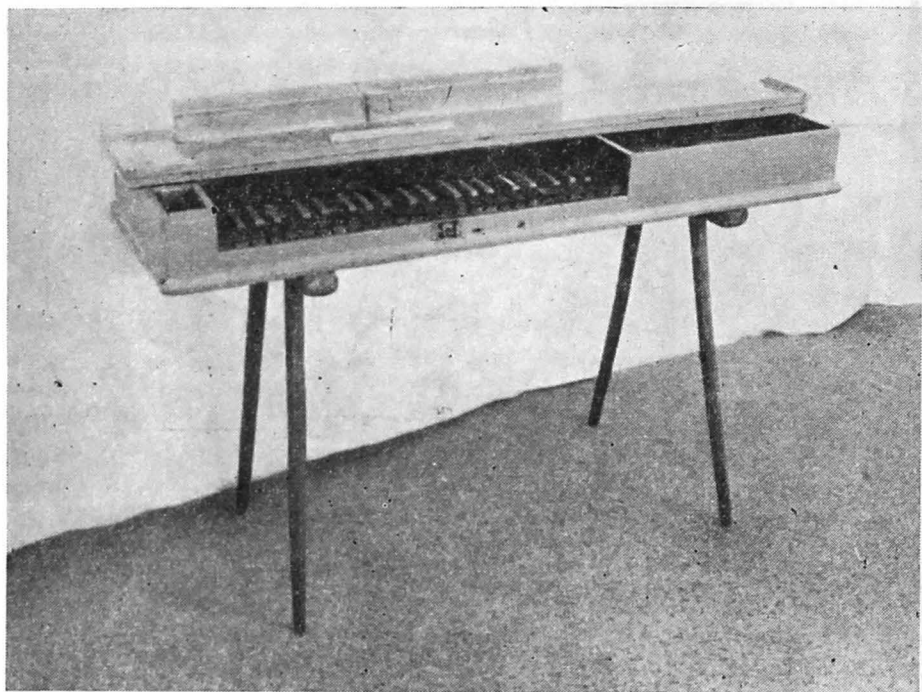

Fig. 4. Clavicord.

Pianul are pedală și a fost expus la Cluj la expoziția de muzică și teatru organizată de Primăria Cluj la 9—30 noiembrie 1941⁹.

Numărul de inventar: II 5803.

4. *Clavicordul* (Virginal) este un instrument cu clape, amplasat într-o cutie de lemn moale, lucrată de un meșteșugar rural, la Aita Seacă (Treiscaune) probabil în secolul XIX. Coardele sînt așezate paralel cu claviatura. Fiecare ciocan acționa asupra a două coarde acordate identic. Clapele sînt făcute din lemn de păr și de paltin (27 cafenii închise, din lemn de păr și 18 cafenii deschise, din paltin). Cutia de rezonanță e de brad vopsit cenușiu, cu vopsea de ulei. Dimensiunile instrumentului sînt următoarele: lățimea, în direcția claviaturii, 115 cm, adîncimea 34 cm, iar înălțimea 13 cm. Întregul instrument este așezat pe un simplu suport cu patru picioare, înalt de 72 cm și fiind realizat de un lemnar oarecare. Sunetul se produce datorită spinilor de metal montați în capătul ciocanelor¹⁰.

Este probabil că tîmplarul sau dulgherul rural l-a construit după un clavicord original, care îi va fi fost arătat drept model. Presupunerea se confirmă prin identitatea constatabilă între instrumentul nostru și clavicordurile originale ale epocii.

Numărul de inventar: II 1297.

B) INSTRUMENTE DE CIUPIT

1. *Guzlița* — este un instrument cu patru coarde metalice. Provine de la slavi, din Balcani și este de obîrșie populară, bucurîndu-se încă și azi de o largă răs-pîndire. Fața piesei aflate în Muzeul de Istorie Cluj este confecționată din

⁹ În catalogul expoziției, compus de István Lakatos, p. 11, poz. 2.

¹⁰ Zdzisław Szulc, *op. cit.*, p. 25, poz. 29.

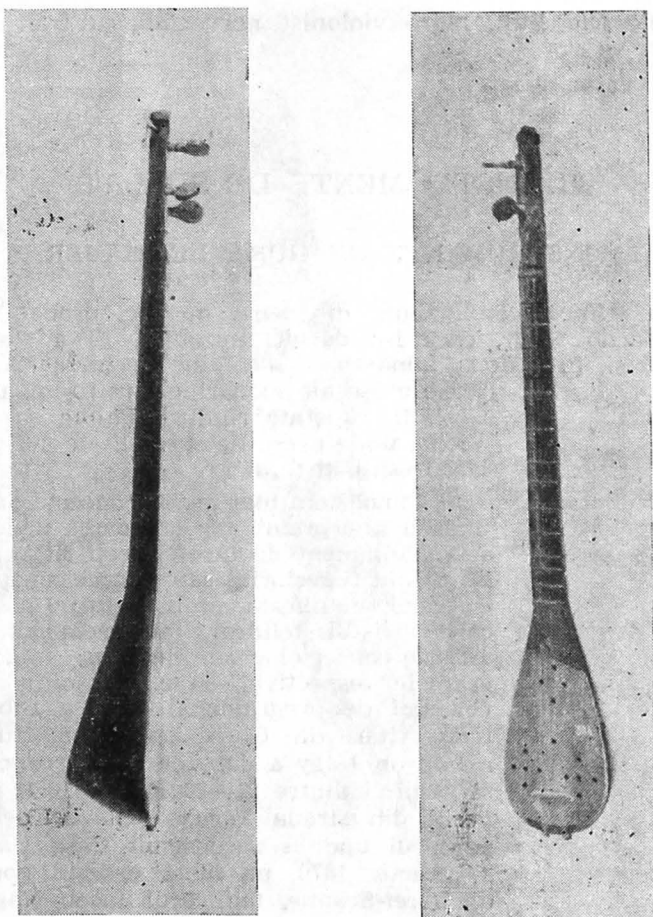

Fig. 5. Guzliță.

lemn de brad, iar spatele — în parte — din lemn de păr, cu un mic adaos de nuc, în partea de sus. Gîtul instrumentului are o lungime de 32,5 cm, avînd încrustate plăci metalice care indică fiecare sunet în parte. Cutia de rezonanță inferioară este lungă de 15,5 cm și are forma unei pere. Fața superioară a instrumentului are 15 orificii mici, prin care iradiază sunetul din instrumentul cutiei de rezonanță. Coardele se sprijină pe un căluș de lemn, simplu, scund și orizontal. În cazul instrumentului de la muzeul din Cluj, fiecare coardă se acordează cu cîte un simplu șurub care permite reglementarea înălțimii sunetului. Cutia de rezonanță de proporții reduse evocă mandolina italiană, deși este mult mai mică decît aceasta.

Numărul de inventar: IV 3226.

C) INSTRUMENT FRECAT CU ARCUȘ

1. *Vioară*. Este un produs insignifiant, de fabrică; provine din Germania sau Boemia și datează de la începutul secolului XX. În interior poartă o marcă Antonio Stradivarius, — falsă. Pe spatele vioarei, în porțiunea de sub gît, s-a imprimat cu

fierul roșu numele Ole Bull, mare violonist norvegian, (a trăit de la 1810 pînă la 1880).

Număr de inventar nu are.

II. INSTRUMENTE DE SUFLAT

A) INSTRUMENTE CU GURĂ DE FLUIER

1. *Fluier* sau *telincă*, confecționat din lemn de soc, probabil chiar de către artistul telincar Iacob Nagy, care l-a dăruit muzeului. El a fost un virtuos al instrumentului său și, în a doua jumătate a secolului trecut, a concertat în numeroase orașe ale monarhiei austro-ungare. A cîntat și la Cluj, în repetate rînduri. Faima sa a ajuns pînă la Viena, unde presa de specialitate s-a pronunțat elogios la adresa artistului.

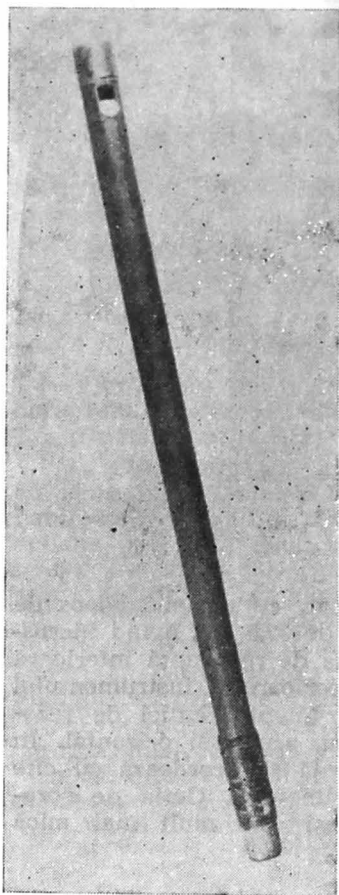

Fig. 6. Telincă.

Cunoaștem mai multe concerte date de el la Cluj, unde a interpretat mai cu seamă melodii populare, cu acompaniament de taraf. Iacob Nagy nu a omis niciodată din repertoriul său cîntecele populare românești. Publicul manifesta mult entuziasm pentru felul în care artistul telincar interpreta cîntecele populare. Afișele concertelor sale din Cluj — dimpreună cu programele respective — se găsesc în cutia nr. 144 a colecției de programe și afișe a Bibliotecii Centrale Universitare din Cluj. Conform mărturiei lor, telincarul Iacob Nagy a dat mai multe concerte în decursul săptămîinii dintre 21—28 martie 1870, în sala teatrului vechi din strada Farkas (astăzi Kogălniceanu), aflat pe locul unde s-a construit Casa Universitarilor. La 27 martie 1870, pe lîngă melodii populare secuiești, din Trei-Scaune, telincarul Iacob Nagy avea în program (la punctul 4) melodii populare din Țara Hațegului, pe care le-a interpretat cu acompaniamentul tarafului lui Ioan Salamon. Textual, programul anunță: „Păcurarulu subu Rătezzatu”¹¹.

Lungimea telincii este de 30,4 cm, iar diametrul de 1,4 cm. Instrumentul are șase găuri cu ajutorul cărora se formează sunetele. Partea inferioară a fluierului fiind crăpată, a fost înfășurată în pînză și lipită, pentru ca fisura să nu poată continua.

Numărul de inventar: 6504 — cu mențiunea că telinca a fost dăruită muzeului de către Iacob Nagy.

2. *Fluier*, cu capul în formă de cioc, cu dop și confecționat din trestie. Are trei găuri în față și una în spate. Instrument de producție populară, lung de 15,4 cm, avînd un diametru de 0,80 cm.¹²

Numărul de inventar: IV 3217.

¹¹ În colecția de afișe și programe a Bibliotecii Centrale Universitare din Cluj, cutia nr. 148.

¹² Zdzislaw Szulc, *op. cit.*, p. 19, poz. 9 și 10; Alexander Buchner, *op. cit.*, p. 12. Fletnový náústek.

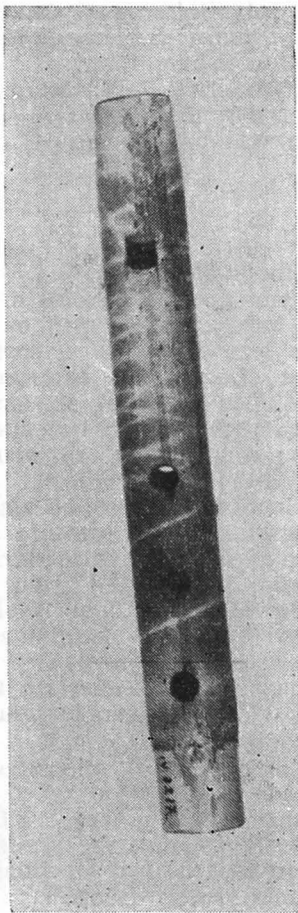

Fig. 7. Fluier.

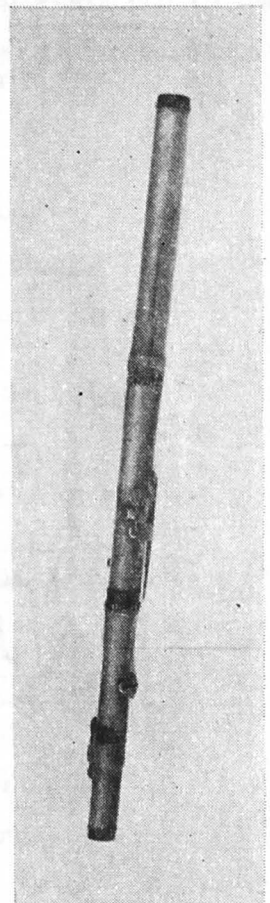
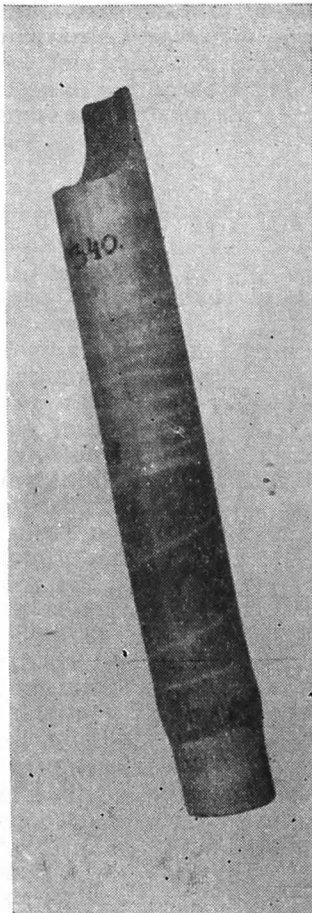

Fig. 8. Flaut.

3. *Flaut*, confecționat din lemn de cimișir băițuit galben, cu șase clape de alamă și șase găuri simple. Instrumentul poate fi desfăcut în patru segmente, reunite prin inele de os¹³.

Lungimea flautului nostru este de 60 cm, diametrul exterior al capătului de sus este de 26 mm, iar cel al capătului de jos, de 23 mm. Instrumentul datează din prima parte a secolului XIX și poartă următoarea marcă imprimată cu fier roșu (Brandmarke): „Franz Hoyer“ (care a lucrat la Graz, în Austria).

Numărul de inventar: I 5303.

4. *Ocarină* simplă. Un instrument de proveniență italiană, confecționat din lut ars și vopsit negru. Data fabricării poate fi apreciată la începutul secolului XX, sau cel mult sfârșitul secolului XIX. Instrumentul are pe o parte 8, iar în spate 2 găuri. Lungimea: 17 cm. Este un produs de fabrică, lipsit de importanță.

Numărul de inventar: IV 4638.

5. *Nai*, de dimensiuni mici, confecționat din trestie. Tuburile de rezonanță cresc de la o margine spre centru, pentru a descrește apoi spre marginea cealaltă. Instrumentul constă din 11 tuburi de trestie, dintre care lipsesc cele două de la mijloc. Tuburile sînt prinse, de ambele părți, pe o stinghioară de lemn

¹³ J. Schlosser, *Die Sammlung alter Musikinstrumente*, Wien, 1920, p. 120, poz. 326.

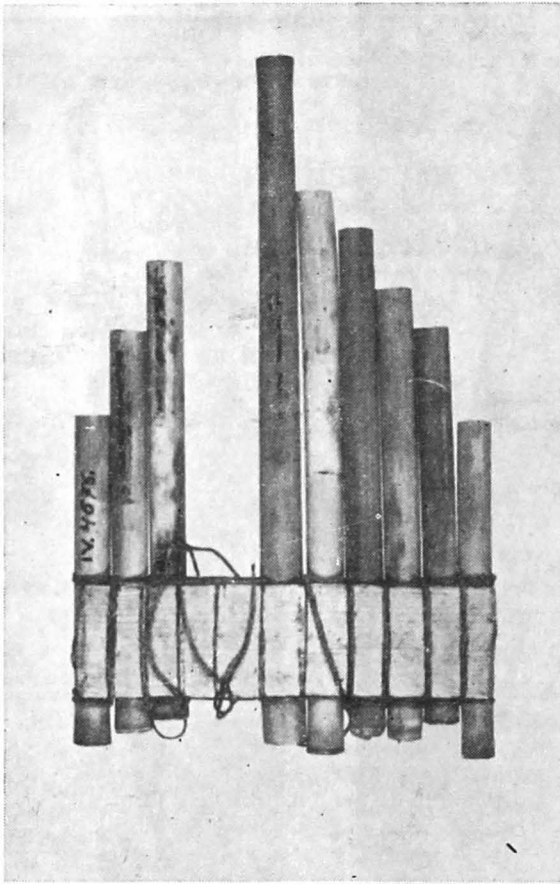

Fig. 9. Nai.

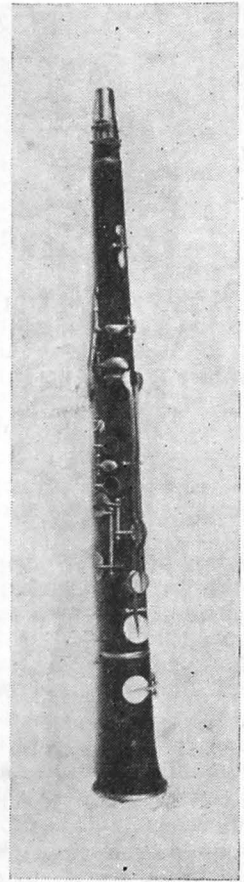

Fig. 10. Taragot.

lătă de 28 mm și în același timp legate între ele cu ață. Tubul cel mai lung măsoară 18,60 cm, iar cel mai scurt 8,00 cm, toate avînd diametrul de cca 0,6 cm. Întregul instrument, cu toate tuburile de trestie, are 10 cm și este probabil un produs popular, din America de Sud, lucrat de un amator¹⁴.

Numărul de inventar: 4676.

B) INSTRUMENTE CU ANCIE SIMPLĂ

1. *Taragot* sau *torogoată* — instrument modern, de la începutul secolului XX¹⁵. A fost proprietatea pictorului Ernest Kövály și se compune din trei părți ce se îmbină în gen telescop, avînd o lungime totală de 72,50 cm. Numărul clapelor confecționate din metal alb este de 13. Avem de-a face în cazul de față cu o formă modificată a clarinetului, inventată de firma budapestană V. J. Schunda

¹⁴ Tiberiu Alexandru, *Instrumentele muzicale ale poporului român*, București, 1956, p. 71—72; K. Izikowitz, *Musical and other Sound Instruments of the South American Indians*, Göteborg, 1935, p. 388, citat în *Abhandlungen und Berichte des Staatlichen Museums für Völkerkunde*, Dresden-Berlin, 1965, p. 134.

¹⁵ Tiberiu Alexandru, *op. cit.*, p. 92—93.

și pusă în circulație tot acolo¹⁶. Instrumentul se utilizează și astăzi, mai cu seamă în orchestrele de muzică populară de la noi.

În instrumentul muzeului fabricantul a imprimat cu fierul roșu (Brandmarke): „Schunda V. J. Budapest“, textul avînd deasupra stema Ungariei.

Ancia este simplă, de lemn, ca la clarinet.

Număr de inventar nu are.

C) INSTRUMENTE CU ANCIE DUBLĂ

1. *Fagot*. Instrument din lemn de paltin, cu opt clape de alamă, avînd capetele prinse în manșoane de alamă, pentru a se preveni fisurarea. O parte în formă de S, necesară formării sunetelor, este confecționată de asemenea din alamă. Secțiunea transversală a porțiunii inferioare este un tub de lemn de formă elipsoidală, pe cînd partea de sus constă din două tuburi de lemn circulare, îmbinate. Se mai adaugă încă o parte tubular-circulară, care alcătuiește capătul instrumentului¹⁷.

În partea din față a fagotului se află șase găuri, iar în spate două. Spre mijlocul instrumentului este amplasat un cîrlig cu ajutorul căruia întreaga piesă poate fi atîrnată la gîtul instrumentistului. Lungimea totală măsoară 123 cm, axul mare al părții elipsoidale inferioare este de 0,55 cm, pe cînd axul mic e de 0,38 cm. Diametrul celor două segmente de tub de sus (ambele circulare) este de 0,43 cm, respectiv de 0,28 cm.

Instrumentul descris este de fabricație germană și, întrucît nu poartă nici o marcă, maestrul constructor a rămas necunoscut pentru noi¹⁸.

Fagotul acesta funcționa cu ajutorul unei ancii duble, introdusă în capătul tubului în formă de S.

Întrucît Curt Sachs determină primul pătrar al secolului XIX drept epocă a fagoturilor cu opt clape, este probabil că datarea instrumentului păstrat în Muzeul de Istorie Cluj trebuie făcută tot pentru acea perioadă¹⁹.

Fagotul nu are număr de inventar.

2. *Corn englez*. Instrument construit din lemn de cimișir de culoare deschisă, curbat în unghi în porțiunea centrală, provenit din prima jumătate a secolului XIX²⁰. Cele cinci segmente în care se poate desface cornul englez se termină în inele de fildeș. Ultimul segment (capătul) are formă de pară. Clapele, în număr de șapte, sînt căptușite cu piele. La formarea sunetelor slujesc și cele șase găuri. În partea centrală s-a amplasat un mic cîrlig, pentru ca instrumentul să poată fi atîrnat la gît, înlesnindu-i-se astfel manipularea. Ultima parte, mai largă, a cornului englez poartă un orificiu separat²¹.

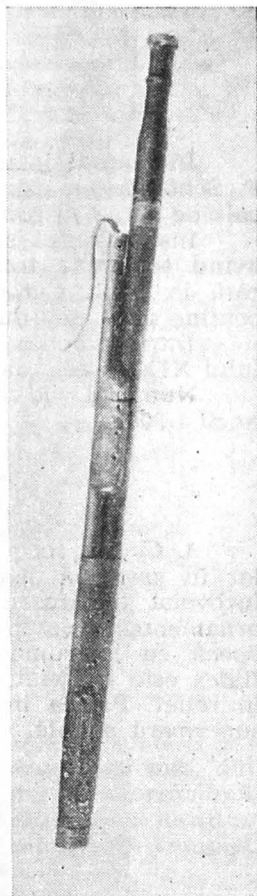

Fig. 11. Fagot.

¹⁶ J. Schlosser, *op. cit.*, p. 127, poz. 347, tab. LIII, Zdzislaw Szulc, *op. cit.*, p. 68, poz. 191; Schunda V. József, *A czimbalom története*, Budapest, 1907, p. 92—97.

¹⁷ J. Schlosser, *op. cit.*, p. 127, poz. 348, tab. LIX.

¹⁸ Hermann Ruth — Sommer, *Alte Musikinstrumente*, Berlin, 1916, p. 100 și Paul Rubardt, *op. cit.*, p. 27, tab. XIII.

¹⁹ Curt Sachs, *Real-Lexikon der Musikinstrumente*, Berlin, 1913, p. 135—136 și Zdzislaw Szulc, *op. cit.*, p. 67, poz. 179.

²⁰ J. Schlosser, *op. cit.*, p. 124, poz. 339 și tab. LII.

²¹ Alexander Buchner, *op. cit.*, fig. 157.

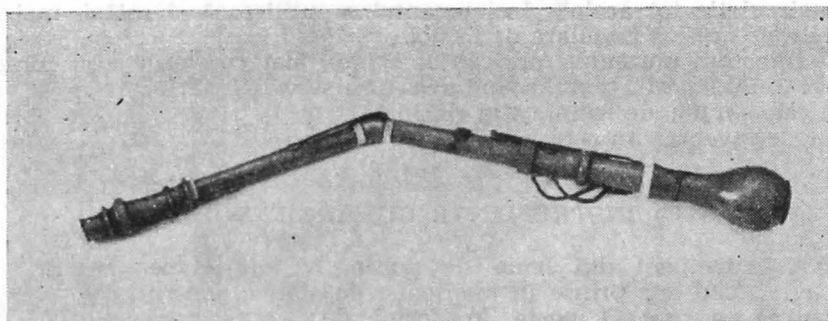

Fig. 12. Corn englez.

În lemnul instrumentului s-a imprimat cu fierul roșu numele constructorului: F. Schölnast, mastru din Bratislava (Pressburg), unde construia instrumente muzicale de suflat în prima jumătate a secolului XIX.

Instrumentul se utiliza cu ancie dublă. Anciele se află într-o cutiuță aparte, avînd secțiunea trapezoidală (lățimea 40 mm, înălțimea 65 mm) și fiind îmbrăcată în piele. Cutia poartă monograma N. Gy. și data 1821 (ambele de tipar) și conține șase ancii duble, lungi de 58 mm.

Întrucît epoca de înflorire a cornului englez cu cot este primul sfert al secolului XIX, putem data instrumentul nostru în aceeași epocă²².

Numărul de inventar al cornului englez este I 305, iar al cutiei pentru ancii I 306.

D) INSTRUMENTE CU BUZĂ SAU MUȘTIUC

1. *Cornet încovoiat*. Instrumentul acesta, denumit în italiană „cornetto curvo”, iar în germană „Krumme Zinke”, era utilizat în secolele XVI—XVIII²³. Cornetul încovoiat al Muzeului de Istorie Cluj se păstrează într-un toc de piele, bogat ornamentat și avînd încuietoare de alamă. Lucrarea tocului provine din aceeași epocă cu instrumentul și e probabil produs italian. Instrumentul construit din fildeș este încheiat, la ambele capete, în metal împodobit cu o artistică lucrătură în relief. Partea inferioară a cornetului nostru încovoiat este octogonală, iar cea superioară simplă, cu sculpturi ornamentale. Instrumentul a fost construit în seco-

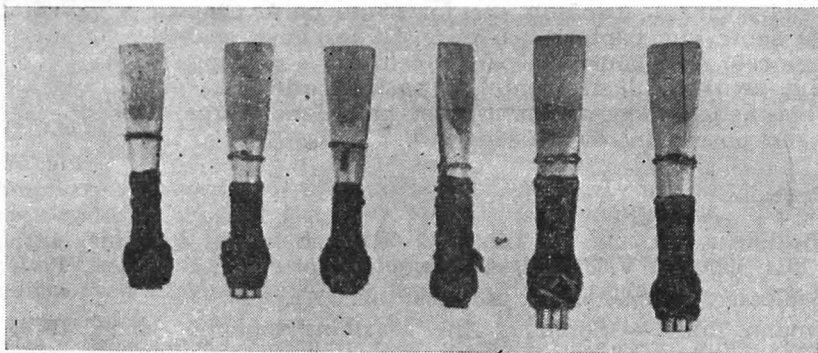

Fig. 13. Ancii.

²² Curt Sachs, *op. cit.*, p. 129.

²³ Alexander Buchner, *op. cit.*, p. 94.

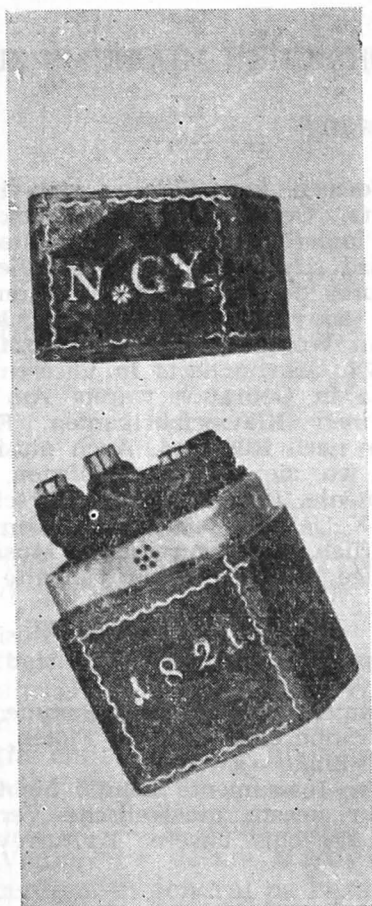

Fig. 14. Cutie cu ancii.

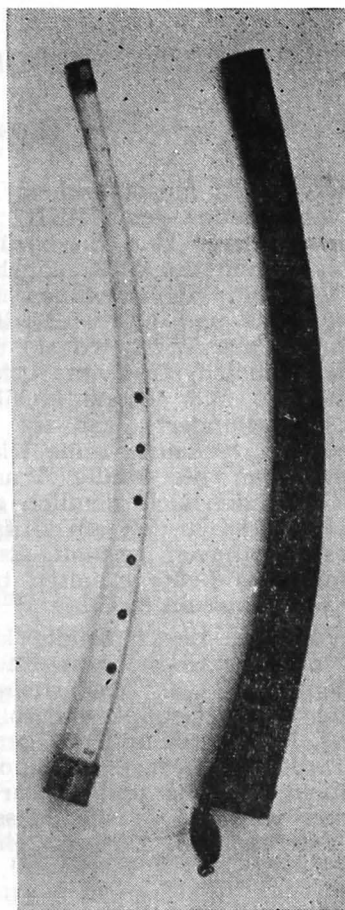

Fig. 15. Cornet încovoiat.

lul XVII²⁴. Încovoierea este dextrogiră, are șase găuri laterale și una în spate. Lungimea, fără ancie, este de 57,7 cm. Diametrul părții superioare măsoară 20 mm, din care 10 mm revin orificiului. Diametrul inferior este de 35 mm, iar a orificiului respectiv de 26 mm. Ancia lipsește, dar inițial instrumentul se utiliza cu muștiuc de metal, sau uneori chiar cu ancie dublă²⁵. Cornetul încovoiat a fost complet scos din uz de trompeta ajunsă la modă în secolul XIX.

Numărul de inventar: 6511.

*

În afară de instrumentele muzicale enumerate și descrise în cele de mai sus, Muzeul de Istorie Cluj deține și câteva orgi, de care se va ocupa o lucrare viitoare.

ANAMARIA ARDOS — ȘTEFAN LAKATOS

²⁴ J. Schlosser, *op. cit.*, p. 89—90 și fig. 241—247, tab. XLII.

²⁵ Curt Sachs, *op. cit.*, p. 430; Alexander Buchner, *op. cit.*, fig. 177 și Paul Rubardt, *op. cit.*, p. 15, 23, tab. XV.

DIE MUSIKINSTRUMENTE DES HISTORISCHEN MUSEUMS ZU CLUJ

(Zusammenfassung)

Die westlichen musikalischen Ausübungsformen konsolidieren sich in Transilvanien am Ende des XVIII. Jahrhunderts. Oesterreichische, deutsche und tschechische Musiker sind diesbezüglich die Pioniere und auch die ersten Pädagogen. Am Anfang des XIX. Jahrhunderts wird schon bei vielen Familien Kammermusik gespielt. Wir erwähnen nur die Häuser der Gouverneuren Samuel Brukenenthal in Sibiu und Georg Bánffy in Cluj. Die Frau des letzteren, Josephine Palm, stammte aus Wien, wo sie die Schülerin Wolfgang Amadeus Mozarts war. Es ist also natürlich, dass am Anfang des XIX. Jahrhunderts in unserem Vaterland schon gute und schöne Musikinstrumente in Gebrauch waren. Am Anfang des XIX. Jahrhunderts gab es in Iași einen Klavierfabrikanten. Er hiess Karl Haase und verkaufte seine Klaviere sogar nach Russland. Auch musikalische Theater besuchten die Städte Transilvaniens wo sie Opern aufführten. In den Orchestern befanden sich ziemlich gute Instrumente. Im Hause des Herrschers Ion Gheorghe Caragea wurden am Anfang des XIX. Jahrhunderts Werke von Haydn, Mozart und Beethoven gespielt. Es ist begreiflich, dass von diesen Musikinstrumenten einige bis heute erhalten blieben. Einige dieser Musikinstrumente bewahrt das Historische Museum in Cluj.

Die Verfasser dieser Studie klassifizieren und beschreiben die Musikinstrumente, die das Historische Museum in Cluj besitzt. Diese Instrumente sind: I. Saiteninstrumente und II. Blasinstrumente.

Aus der ersten Gruppe sind folgende Instrumente beschrieben: Hammerklavier, Tafelklavier, Klavikord, und aus der zweiten Gruppe eine Guslitz, Flöten, Pfeifen, Panflöte, Tárogató, Fagot, Englischhorn, Krumme Zinke u.s.w.

Die Identifizierung und Beschreibung dieser Instrumente konnte nicht weiter aufgeschoben werden, da die Massen sich für unsere musikalische Vergangenheit sehr interessieren. Dies ist ein positives Ergebnis unserer Kulturrevolution.